

De aan de iep verwante *Celtis* is bij velen onbekend. Jammer want behalve een goede gezondheid heeft deze boom een opvallende herfstverkleuring. Voor park en grote tuin is deze statige en probleemloze boom absoluut een aanwinst.

Tekst: Emiel van den Berg
Foto: PR

De iepfamilie, *Ulmaceae*, kent naast de bekende *Ulmus* nog twee vertegenwoordigers die slechts bescheiden bekend zijn. *Zelkova* is op kleine schaal te vinden in stadsparken en grote tuinen en cultivars met een smalle habitus vinden hun weg als laanboom. Belangrijkste troef van *Zelkova* is zijn geeloranje tot oranje-rode herfstverkleuring. *Celtis* is veel minder bekend. Deze boom komt slechts sporadisch voor en heeft eveneens een herfstverkleuring, echter in het geel. *Celtis* telt circa 20 soorten en enkele cultivars die groeien in de gehele gematigde zone van het noordelijke halfrond en gedeeltelijk in de tropen. *Celtis* onderscheidt zich van de iep door de nervenstructuur van het blad. Bij *Ulmus* lopen de zijkerven van de hoofdnerf tot het einde van het blad, *Celtis* heeft doorgaans drie hoofdnerf met zijkerven. Ook anders is dat *Celtis* na de bloei kleine bessen geeft. De wetenschappelijke naam van *Celtis* is gebaseerd op een oude Latijnse plantennaam. De Nederlandse naam is netelboom.

ZWEPENBOOM

Van *Celtis* zijn twee soorten noemenswaardig. *C. australis* is afkomstig uit Italië, ook al wekt de naam de indruk dat de boom uit Australië komt. Van nature groeit hij aan de Dalmatische kust maar de boom is ook inheems in delen van Zuid-Europa, Noord- en West-Afrika. De Nederlandse naam is Oosterse netelboom. *C. australis* groeit tot 15-20 meter hoogte, heeft een ronde tot schermvormige kroon en een gladde stam die later gaat afbladderen. Sierlijk zijn de overhangende takken die erg buigzaam zijn. Wordt de boom geregeld gesnoeid dan vormen zich lange onvertakte eenjarige twijgen die men vroeger als zweep gebruikte, onder andere bij het menen van paarden. Vandaar de andere Nederlandse naam zweepboom. Sierlijk is ook het langwerpige toegespitste ovale tot eironde blad dat een scherp gezaagde bladrand heeft. De onderzijde van het donker-

Celtis occidentalis

Celtis mag wat meer naar de voorgrond

groene blad is, net als de olijfgroene knoppen, grijsgroen en behaard. Het blad voelt aan beide zijden ruw aan en kleurt in de herfst lichtgeel. *C. australis* heeft weinig opvallende, geelgroene bloemen. Die bloemen verschijnen net nadat de bladeren zich hebben geopend. Na de bloei, die bestaat uit afzonderlijke mannelijke en vrouwelijke bloemen, volgen besvormige steenvruchten die donkerrood tot bijna zwart worden en zoet smaken. De doorsnede van deze vruchten, die aan circa 2 cm lange stelen hangen en tot in de winter aan de boom blijven, is circa 1 cm. De soort is goed toepasbaar in stedelijk gebied omdat hij luchtvervuiling goed verdraagt. Klein nadeel is dat twijgen van jonge aanplant bij strenge vorst wat terug kunnen vriezen.

IEPENZIEKTE

C. occidentalis (de Westerse netelboom) is de voor Nederland bekendste soort. Deze boom komt uit het midden en oostelijk deel van Noord-Amerika en groeit ook tot circa 20 meter hoogte maar heeft een meer onregelmatige ronde kroon. De bast is grijs en krukachtig. Worden de bomen ouder, dan vormen zich dikke onregelmatige kurklijsten op de stam.

Het ietwat harde maar ook gladde eironde blad heeft een gezaagde bladrand en is toegespitst. De bladkleur is lichtgroen en de knoppen zijn bruingroen. In de herfst kleurt al het blad diepgeel. Na de onopvallende bloei in april-mei - ook deze soort is eenhuizig - volgen purperen tot zwarte vruchten met een doorsnede van circa 1 cm. *C. occidentalis* is beter bestand tegen het Nederlandse klimaat dan *C. australis* en is daarom meer in Nederlandse aanplanten te zien. De cultivar 'Prairie Pride' is afkomstig uit de Verenigde Staten en geselecteerd omdat de boom prima voldoet als straatboom. 'Prairie Pride' maakt een sterk opgaande harttak waardoor uiteindelijk een wat smallere kroonvorm ontslaat. Omdat *Celtis* vrij van iepenziekte is, heeft de boom in de Verenigde Staten de iep vrijwel vervangen.

Celtis is een boom, die een goed losgemaakte en kalkhoudende grond verlangt. Zure bodem wordt niet goed verdragen. De boom verdraagt goed droogte en heeft geen problemen met luchtverontreiniging. Daarnaast wortelt hij diep wat als voordeel heeft dat schaduwminnende planten er makkelijk onder kunnen groeien. De soorten worden meestal vermeerderd door zaad, de cultivars via stek.